

УДК 82-311.1
А20

Оригінальна назва твору: JE SUIS LÀ
Опубліковано за домовленістю з SAS Lester Agency & Associates

All rights reserved. Усі права збережено.

Жодної частини цієї книжки не може бути відтворено або передано в будь-якій формі або будь-якими засобами, електронними чи механічними, включно з фотокопією, записом чи будь-якою системою зберігання та пошуку інформації, без письмового дозволу власників авторських прав.

Авіт Клелі

А20 Я тут. Роман / пер. з фр. В. Мотрук. — Харків : ВД «Фабула», 2024. — 240 с.
ISBN 978-617-522-173-0

Роман Клелі Авіт — це сучасна версія «Сплячої красуні»: про кохання та надію. Ельза, гляціолог й альпіністка, після нещасного випадку в горах уже п'ять місяців перебуває в комі. Перед її сім'єю та лікарями постає питання про відключення жінки від систем життєзабезпечення... Тібо опиняється в тій самій лікарні й випадково потрапляє в палату Ельзи. Йому важко повірити, що вона не просто спить, і поступово в нього виникає переконання, що вона чує й розуміє кожне його слово. Тібо починає регулярно відвідувати хвору, і для Ельзи його візити стають ковтком свіжого повітря, надією на порятунок... Так починає розгортатись історія кохання, що здатне врятувати обох головних героїв.

На сьогодні роман перекладений 26 мовами. Така величезна популярність свідчить, що авторці вдалося торкнутися найважливіших і найбільочіших питань у людських стосунках.

УДК 82-311.1

ISBN 978-617-522-173-0

© Éditions Jean-Claude Lattès, 2015
© В. Мотрук, пер. з фр., 2023
© ВД «Фабула», 2024

1

ЕЛЬЗА

Мені холодно. Хочеться їсти. І мені страшно. Принаймні так мені здається.

Я в комі вже двадцять тижнів і уявляю собі, що мені має бути холодно, що хочу їсти, що мені страшно.

Ця уява не має жодного сенсу, бо якщо хтось і повинен знати, що я відчуваю, то це я сама, але це... це я можу лише уявляти.

Я знаю, що я в комі, бо чула, як вони про це говорили. Нечітко. Приблизно шість тижнів тому я почула про кому вперше. Якщо правильно порахувала.

Я рахую так, як виходить. Припинила рахувати візити лікаря. Бо він майже не з'являється. Волю рахувати хіба обходи медичних сестер, але й вони доволі нерегулярні.

Найпростіше порахувати появи прибиральниці. Вона приходить до мене в палату близько першої години ночі. Знаю це, оскільки чую музику із причіпленого до її візка радіоприймача. Вже сорок два рази.

Шість тижнів минуло, як я прийшла до тями. Однак цілих шість тижнів ніхто цього не зауважує.

Не маю права їх звинувачувати, бо не можуть же вони цілодобово сканувати мене. Якщо сигнальний пристрій, що поруч зі мною, не може повідомити, що мій мозок знову здатен на слухове сприйняття, то лікарі навряд чи вирішать ще раз засунути мою голову в камеру вартістю вісімсот тисяч євро.

Усі впевнені, що я приречена.

Навіть мої батьки починають здаватися. Мама приїжджає не так часто, як раніше. Якби не мама, батько перестав би відвідувати мене вже через десять днів. Лише моя молодша сестричка буває регулярно, щосереді, іноді в супроводі приятеля, якого має на той час.

Сестра моя схожа на підлітка. Їй вже двадцять п'ять, але вона змінює кавалерів чи не щотижня. Я би її добряче відлупцювала, але не можу, тому доводиться вислуховувати її патякання.

Лікарі радять: «Розмовляйте з нею». Щоразу, коли чую цю пораду від одного з них (щоправда, все рідше, бо вони уникають моєї палати), мені хочеться примусити його проковтнути свій зелений халат. Зрештою, я не знаю, чи він зелений, але уявляю, що його халат саме цього кольору.

Я багато чого уявляю.

Чесно кажучи, це єдине, чим я можу зайнятися. А слухаючи любовні історії, що їх розповідає молодша сестра, я швидко втомлююся.

Моя сестричка слів не добирає, однак часто повторюється. Завжди той самий початок, та сама середина і той самий кінець. Єдине, що змінюється,— це особа хлопця. Всі її кавалери — студенти. Усі — байкери. У кожному з них є щось таке, що викликає в мене підозру, але сестра цього не усвідомлює. Я ніколи їй цього не говорила. Якщо колись вийду з коми, то неодмінно скажу. Може, це їй допоможе.

Є, однак, і певний позитив у спілкуванні із сестричкою. Це коли вона описує обстановку моєї палати. Опис забирає якихось п'ять хвилин. Тобто перші п'ять хвилин, як вона заходить до моєї палати. Розповідає мені про колір стін, про погоду на вулиці, про спідницю медичної сестри під халатом і про сердитий вираз обличчя санітара, із яким вона зіштовхнулася, ідучи до мене. Моя молодша навчається у Школі витончених мистецтв. Тож коли описує обстановку палати, мені здається, що я читаю вірш у картинках. Але це триває, повторюю, якихось п'ять хвилин. А потім — година любовної романтики.

Напевно, сьогодні похмуро, бо стіни молочного кольору в моїй палаті здаються ще потворнішими, ніж зазвичай. Дещо скрашує обстановку бежева спідниця медсестри. А теперішнього хлопця сестрички звати Адріан. Я припинила її слухати після Адріана і повернулася у своє оточення тільки після того, як двері за нею зачинилися.

Я знову сама.

Уже двадцять тижнів сама, але усвідомлюю це лише шість тижнів. І все ж мені здається, що самотня я цілу вічність. Може, якби я більше спала, то це усвідомлення минулося б швидше. Маю на увазі, що мій розум просто відключався би. Але я не люблю спати.

Не знаю, чи маю якийсь вплив на власне тіло. Найвірогідніше, я «ввімкнена» або «вимкнена», наче якийсь електричний прилад. Мій розум робить те, що йому заманеться. Я ніби орендую власне тіло. І не хочу спати. Бо коли сплю, я вже навіть не «орендарка», а «споглядачка». Усі ці образи миготять у мене перед очима, і коли я прокидаюся, спітнівши чи борсаючись, мені не вдається їх швидко прогнати. Можу лише дивитися, як вони проходять крізь мене, і чекати кінця.

Щоночі одне й те ж. Щоночі той самий сон. Щоночі я переживаю подію, що привела мене сюди, у цю лікарню. І найгірше в усьому цьому те, що я сама привела себе в цей стан. Ніхто інший. Через моє дурне «льодовикове захоплення», за словами мого батька. Через це він і перестав мене відвідувати. Він, мабуть, вирішив, що я сама до цього прагнула. Батько так і не второпав, чому я обожнюю гори. Часто лякав мене: мовляв, там я колись і складу голову. Тепер, напевно, гадає, що виграв битву з моїм нещасним випадком. А от я не відчуваю, виграла чи програла. Я взагалі нічого не відчуваю. Я елементарно хочу вийти з коми. Хочу відчувати по-справжньому холод, голод і страх.

Дивовижні речі відкриваєш про своє тіло, коли ти в комі. Розумієш, зокрема, що страх — це хімічна реакція. Бо якби я щоночі переживала свій кошмар, то повинна була би почуватися нажаханою, але ні, я за ним просто спостерігаю.

Спостерігаю за тим, як прокидаюся о третій годині ночі у гірському притулку та піднімаю своїх товаришів по зв'язці. Бачу, як незграбно снідаю, як не наважуюся випити чашку чаю, щоби повний сечовий міхур не турбував мене на льодовику.

Спостерігаю, як одягаю — один за одним, починаючи з голови, — кожен шар одягу. Як застібаю вітрозахисну куртку, вдягаю рукавички, регулюю налобний ліхтар і застібаю кішки. Бачу, як сміюся разом зі своїми товаришами, теж напівсонними, але сповненими радості та очікування адреналіну. Бачу, як поправляю ремені, кидаю Стівові мотузку, зав'язую свій стопорний вузол — ту клятву «вісімку».

Цей вузол я зав'язувала безліч разів, але того ранку чомусь не попросила Стіва перевірити, чи надійно я його зав'язала, бо цієї миті він розповідав якийсь анекдот. Вузол видався мені надійним.

Я не можу попередити саму себе про небезпеку. Тому просто спостерігаю, як змотую залишок мотузки на ліву руку, беру льодоруб в іншу й вирушаю на маршрут.

Спостерігаю за тим, як дихаю, посміхаюся, тремчу, йду, йду, йду, йду — і знову йду. Бачу, як розміреним кроком просуваюся вперед. Бачу

себе, коли кажу Стіву бути обережним зі сніговим мостом над розпадиною. Бачу, як зціплюю зуби, коли сама долаю це небезпечне місце й зітхаю з полегшенням на іншому боці. Бачу, як жартую над тим, що це так легко вдалося.

Раптом бачу, як мої ноги вислизають із-під мене.

Те, що було потім, я знаю напам'ять. Сніговий міст насправді був лише товстелезною кіркою снігу. Я була єдиною, кого вона могла деякий час витримати. Сніг ковзає піді мною, а я ковзаю разом з ним. Відчуваю ривок натягнутої мотузки, що поєднує нас зі Стівом, немов пуповина — близнюків. Спочатку — полегшення, потім страх, коли мотузка раптом розтягується на кілька сантиметрів. Чую голос Стіва: він чіпляється за лід із допомогою кішок і льодоруба. Нечітко розрізняю накази, але сніг продовжує насуватися на мене, тиснути на тіло. Поступово напруга навколо моєї талії слабшає, вузол розв'язується, і я лечу вниз. Не дуже далеко. Гадаю, метрів на двісті. Сніг повністю накриває мене. Моя права нога страшенно болить, а зап'ястя, здається, викручуються під дивним кутом.

Мені здалося, що я на мить заснула, а потім прокинулася жвавіша, ніж будь-коли. Серце шалено калатає. Я в паніці. Намагаюсь заспокоїтися, але це мені не вдається. Не можу поворухнути жодною частиною тіла. Тиск снігу занадто великий.

Я насилу дихаю в мізерному просторі в кілька кубічних сантиметрів перед моїм обличчям. Трохи відкриваю рота й намагаюсь відкашлятися.

Слина потрапляє на праву щоку. Мабуть, я лежу на боці. Заплющую очі й намагаюся уявити себе в ліжку. Але це просто неможливо.

Я чую над собою кроки. Чую голос Стіва. Мені хочеться кричати. Крикнути йому, що я тут, під його ногами.

Чую й інші голоси. Напевно, це альпіністи, яких ми обігнали трохи раніше. Хочеться свистнути у свисток, але для цього потрібно поворухити головою, а це теж неможливо. Тож чекаю — замерзла, скам'яніла. Поступово звуки стихають. Не знаю чому: тому, що вони віддаляються від мене, чи тому, що засинаю і все тьмяніє.

І після цього єдине, що я пам'ятаю, — це голос лікаря, який пояснює моїй мамі, що потрібно заповнити якісь папери, тому що мене щойно перевели в іншу палату, бо ви ж розумієте, мадам, після чотирнадцяти тижнів коми медичний персонал не так уже й багато може зробити...

От коли я зрозуміла, що здатна лише чути. Я була ладна заплакати, але, звісно, мені це не вдалося. Я навіть не відчувала смутку. Я й досі його не відчуваю. Я порожній кокон. Ні, я живу в порожньому коконі.

Орендована лялечка в коконі — так краще звучить. Я дуже хотіла би вибратися звідти, щоби довести, що я теж «власниця».

2

ТІБО

— Залиш мене у спокої, кажу тобі!

— Ти нікуди не підеш, поки не побачишся з ним.

— Залиш мене у спокої! Я вже намагався це зробити п'ятнадцять разів, і це не має для мене жодного значення. Він огидний, мерзенний, вульгарний і тупий. Як у поганому мультику. Він мені нецікавий.

— Він твій брат, хай йому біс!

— Він був моїм братом до того, як переїхав машиною двох нещасних дітей. Принаймні, доля не оминула його. Може б і ліпше, якби він помер, як вони, але зрештою життя для нього буде пекельною карою.

— Отакої! Тібо, обирай слова! Ти не думаєш, що верзеш.

Я застигаю. Я вже протягом місяця кажу всім одне й те ж, а мій двоюрідний брат все ще думає, що я кажу це через занепокоєння. Та я вже не переймаюся. Я нервував спочатку, коли зателефонували з лікарні, коли моя мама впала на підлогу на кухні, коли ми перевищили швидкість на старому «Пежо 20б» мого двоюрідного брата. Я хвилювався доти,

доки не побачив поліцейського біля входу в кімнату мого брата. Відтоді я лише гніваюся.

— Та ні, я зважую кожне слово.

Останню фразу я вимовив крижаним тоном. Мабуть, мій двоюрідний брат не очікував цього. Він зупинився в коридорі. Я знаю, що моя мама вже у п'ятдесят п'ятій палаті.

Повз нас байдуже проходять кілька медичних сестер. Я дивлюся на кузена. Він виглядає так, наче скам'янів від сорому.

— Перестань смикатися і дай мені спокій. Придумай для моєї мами все, що хочеш. Я чекатиму на вас біля виходу.

Я повертаюся, штовхаю двері праворуч, що ведуть на сходи, і зачиняю їх за собою. У лікарні ніхто ніколи не ходить сходами; я заплющую очі, спираюся на стіну, а потім повільно опускаюся на підлогу. Крізь джинси відчуваю, що зашарканий бетон холодний, але мені байдуже. Ноги в мене змерзли під час поїздки в машині без підігріву, а руки, мабуть, сині від холоду. Боюся навіть уявити собі, який колір вони матимуть, якщо цієї зими я щоразу забуватиму рукавички, виходячи надвір.

На дворі ще осінь, принаймні за календарем, але в повітрі вже відчувається подих зими. У мене гіркота підступає до горла, ледве я переступаю поріг цієї лікарні.

Я хотів би виблювати свого брата, виблювати його аварію і спиртне, яке він випив того дня, коли збив двох дівчат. Але моє горло лише стискається у спазмах, і нічого в мене не виходить. Чудово.